

**PREGLED SUODNOSA RAZGOVORNOGA STILA I
SLOBODNIJH ŽANROVA NOVINARSKO-
PUBLICISTIČKOGA STILA
(na primjeru ekspresivnosti izraza)**

SLAVICA VRSALJKO
Sveučilište u Zadru
Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja

UDK: 613.83 : 373 (497.5)
Pregledni članak
Review article

Primljeno
: 2011-11-17
Received

SAŽETAK

Položaj je razgovornoga stila nejasno definiran u odnosu na ostale funkcionalne stilove. Slična je sudbina i književnoumjetničkoga i slobodnijih žanrova novinarsko-publicističkoga stila. Blaži odnos prema normi navedenih funkcionalnih stilova rezultirat će snažnim utjecajem razgovornoga stila na književnoumjetnički i novinarsko-publicistički funkcionalni stil. U radu će se kroz ekspresivnost i figurativnost izraza (lekseme i stilske figure) pokazati vidljiv utjecaj razgovornoga stila na slobodnije žanrove novinarsko-publicističkoga stila. Naime, bilježit će se lekseme ekspresivnoga karaktera i stilske figure na koje se naišlo u časopisima koji se vezuju uz modu i živote slavnih. Preuzimali su se primjeri iz časopisa Stars, Klik i Cosmopolitan.

KLJUČNE RIJEČI: *razgovorni stil, književnoumjetnički, novinarsko-publicistički stil, ekspresivnost izraza, figurativnost izraza*

UVODNA TEORIJSKA PODLOGA

U hrvatskoj se funkcionalnoj stilistici ustalila osnovna podjela na pet funkcionalnih stilova. S obzirom na karakter nekih funkcionalnih stilova (književnoumjetnički i razgovorni), ta se, "školska", podjela smatra metodološki neopravdanom. Naime izvanjezični su razlozi nametnuli potrebu različitog klasificiranja funkcionalnih stilova. Međutim, u literaturi se funkcionalni stilovi grupiraju s obzirom na slične značajke, odnosno s obzirom na to imaju li stroži ili blaži odnos prema standardnojezičnoj normi (Pranjaković 2003). Dakle, što je odnos prema normi obvezatniji, manji je stupanj dopuštene individualnosti. Najstroži odnos prema normi ima znanstveni funkcionalni stil, a najblaži odnos prema normi ima književnoumjetnički funkcionalni stil (Mihaljević, 2003. str. 39). Slična je podjela funkcionalnih

stilova s obzirom na to pripadaju li više pod ingerenciju stilistike ili pod ingerenciju normativistike. Prema tome administrativni i znanstveni stil, zbog svoga poštivanja normativnih preporuka, pretežno su pod ingerencijom normativistike, dok su beletristički i razgovorni pod ingerencijom stilistike. Iako načelno vrijedi i mogućnost ispreplitanja tekstova koji mogu biti pod ingerencijom i normativistike i stilistike (Pranjaković, 2003. str. 11). Nejasnim se uzima položaj slobodnijih žanrova novinarsko-publicističkoga stila. Svaki stil ima svoje zakonitosti, ali osim onoga što ga čini posebnim, od ostalih stilova različitim funkcionalnim stilom, svaki od stilova ima i ono što je zajedničko, a to je stilski neutralni dio standardnoga jezika. Najindividualnijim se stilom uzima književnoumjetnički funkcionalni stil.¹ Slična su mišljenja i o položaju razgovornoga stila standardnoga jezika, koji također karakterizira visok stupanj individualnosti. Naime zbog neformalnosti situacija u kojima se ostvaruje, spontanošću i familijarnošću koja ga karakterizira postavlja se pitanje, može li se govoriti o razgovornome stilu standardnoga jezika ili samo o razgovornome stilu koji rubno pripada standardnome jeziku. Kao takav utjecat će na književnoumjetnički stil pa ćemo na elemente razgovornosti nailaziti u suvremenim književnim djelima koja se bave problemima svakodnevice, ali i na slobodnije žanrove novinarsko-publicističkoga stila o čemu će biti riječ u radu.

OSNOVNE ZNAČAJKE RAZGOVORNOGA STILA HRVATSKOGA (STANDARDNOGA) JEZIKA

Istaknuli smo da je upitna pripadnost razgovornoga stila standardnome jeziku. Prilog teoriji o njemu ne pripadanju standardu možemo povezati s činjenicom što je taj stil područno ograničen jer na nj, osim književnoumjetničkoga i administrativnoga stila najviše utječu nestandardni (prvenstveno lokalni) govori. Razgovorni stil zbog spomenutoga utjecaja neće biti isti u Zagrebu, Zadru, Splitu itd. Ostvaraj je razgovornoga stila standardnog jezika razgovor dvaju govornika standardnog jezika o općim temama ili pismo koje izmijene ta dva govornika standardnog jezika. Mnogi govornici standardnog jezika u takvoj neobvezatnoj komunikaciji ipak će razgovarati žargonom ili dijalektom jer to od njih ne zahtijeva nikakav napor (Frančić; Hudeček; Mihaljević, 2005. str. 242) Po takvim se shvaćanjima razlikuju razgovorni funkcionalni stil i razgovorni funkcionalni stil standardnoga jezika. Odvajaju se zbog toga što se smatra da u standardu ne mogu biti razgovorni naglasci, poštapalice i slično, što je inače svojstveno razgovornome stilu. Također, dijalektizme, vulgarizme, žargonizme i

¹ O pripadnosti književnoumjetničkoga stila standardnome jeziku postoje oprečna mišljenja. Usp. Bačić 1997, Hudeček 2004. i 2005. i Silić 2006.

barbarizme iako su dijelom razgovornoga jezika, ne svrstavaju u razgovorni funkcionalni stil standardnoga jezika jer nisu dijelom standardnoga leksika.

U ovome se pregledu stavlja naglasak na razgovorni stil koji karakterizira prodiranje velikoga broja nestandardnojezičnih izraza, žargonizama, anglizama, koji kao takvi ne mogu biti dijelom standarda. Osim toga razgovorni stil, sa slobodnijim odnosom prema normi, karakteriziraju specifične gramatičke konstrukcije, specifičan leksik, brojne stilske figure. Također mu je svojstvena subjektivnost, konativnost (govori se radi održavanja komunikacije), eliptičnost (izostavljanje dijelova iskaza), emocionalnost, ekspresivnost, nepotpunost (iskaz se često ne dovodi do kraja), ritmičnost (ubrzavanje i usporavanje komunikacije), komunikativan varijativnost (samo jedan govor, drugi sudionik sluša) (Tošović, 2002. str. 311).

NAZNAKE PRISUTNOSTI RAZGOVORNOGA STILA U SLOBODNIJIM ŽANROVIMA NOVINARSKO-PUBLICISTIČKOGA STILA

Nekada je jezik književnih djela predstavljao temelj za oblikovanje standard, danas je primat u "distribuiranju" jezičnih inačica, kako onih prihvatljivijih ili manje prihvatljivijih standardnojezičnoj normi, preuzeo publicistički stil. Više se no drugi funkcionalni stilovi realizira podjednako i u okvirima pisanoga, a i govorenog medija, odnosno područja pisane, slušane i gledane informacije.

Istaknuli smo da se uz nejasno definiran položaj književnomujetničkoga i razgovornoga stila, nejasno definiranim uzimaju i neki žanrovi novinarsko-publicističkoga stila. To je stil javnog priopćavanja kojim se služe novinari i publicisti pišući tekstove za dnevne novine, časopise u pisanim medijima te u govorenome mediju (jezik radija i televizije). Složeni je funkcionalni stil koji se dijeli na niz podstilova s obzirom na medij kojim se komunikacija odvija te s obzirom na karakter određenoga teksta ili emisije. S obzirom na sadržajnu raznolikost u literaturi se navode i podstilovi publicističkoga stila na: književno-publicistički u užem smislu, memoarski i naučno-popularni podstil. Kao zasebni stilovi, spominju se i reklamni stil, stripovni stil, esejistički stil i retorički stil.² Prihvatit ćemo podjelu po kojoj se novinske žanrove okvirno može podijeliti u dvije skupine: prvu skupinu čine žanrovi kojima je osnovna namjena da obavijeste, i drugu u kojoj su u većoj ili manjoj mjeri prisutne značajke književnomujetničkoga stila (kolumna, kratka priča, koserija, intervju, reportaža). Žanrovima je iz druge skupine dopuštena veća individualna sloboda autora, više ekspresivnosti, individualnosti, emocionalnosti i figurativnosti (prema Hudeček, Mihaljević, 2009. str. 32). To je stil u kojemu se norma

² Usp. Katnić-Bakaršić, 2001., str. 65.

najlakše "razara", brzo se prihvaća ono što nije normativno prihvatljivo, a dolazi iz razgovornoga stila.

U opisu će se staviti težište na prisutnosti razgovornoga stila u žanrovima iz druge skupine. Naime, te žanrove karakteriziraju gramatičke posebnosti koje se ogledaju u reduciranju glagolskih vremena na prezent, perfekt i futur, sklanjanje posvojnih pridjeva i posvojnih zamjenica *njegov, njezin* i *njihov* prema pridjevno-zamjeničkoj sklonidbi umjesto prema imeničkoj sklonidbi, uporaba dopune u akuzativu umjesto dopune u instrumentalu uz glagol *koristiti* itd. Također će imati prevlast ekspresivna sredstva u odnosu na jezična neutralna sredstva (isto 2009. str. 34).

Osim toga karakterizira ih velik broj pravopisnih grešaka čemu razloge možemo tražiti u tome što se svakodnevno oformljuju neke nove medijske kuće ili neke nove tiskovine, u kojima se nerijetko ne vodi briga o pravopisnim ili pravogovornim normama. U tom se svijetu brzih informacija novinari bore da njihova novina bude prva i aktualna i time nerijetko zaboravljaju na jezične norme na svim razinama, od pravopisne do stilističke. Također će nerijetko preuzimati sintaktičke posuđenice iz engleskoga jezika. Na leksičkoj će se razini pojavljivati paronimi odnosno riječi sličnog sadržaja koje se često pogrešno upotrebljavaju jedna umjesto druge (npr.: isticati 'posebno naglašavati' i istjecati 'otjecati, tekući nestajati iz čega' rabi kao istoznačnice: *U isto vrijeme ističe ugovor predsjedniku RAI-ja*). Naznake su vidljive i u uporabi stilskih sredstava: poredaba, metafora, metonimija, frazema itd. Naime veliki broj frazema uglavnom i dolazi iz razgovornoga stila.

MJESTA U KOJIMA SE PREPOZNAJU ZNAČAJKE RAZGOVORNOGA STILA U NOVINARSKO-PUBLICISTIČKOME STILU (na primjeru ekspresivnosti i figurativnosti izraza)

Definiranjem položaja razgovornoga stila i novinarsko-publicističkoga stila, dale su se naznake mogućih suodnosa, osobito onih dijelova kojima se ne mogu jasno odrediti mjesta unutar standardnoga jezika. Prema tome razlikujemo usporedbu novinarsko-publicističkoga stila hrvatskoga (standardnoga) jezika i razgovornoga stila hrvatskoga (standardnoga) jezika. O razgovornim elementima unutar novinarskoga stila možemo govoriti kroz gramatičke konstrukcije (morfološke i sintaktičke), ali i kroz leksik. U ovome se pregledu stavlja naglasak na leksiku koji karakterizira ekspresivnost. Naime, riječ je o žargonizmima te o ekspresivnosti riječi stranoga podrijetla, najčešće anglizama.

Povremeno su se preuzimali primjeri leksema, najčešće vezanih uz modu pisanih medija, koji su jednako zastupljeni u razgovornome i

novinarsko-publicističkome stilu. Riječ je o časopisima koji se bave modom i životima slavnih (Stars, Klik, Cosmopolitan).

Govoreći o ekspresivnosti izraza u literaturi se kao potkategorije emocionalno-ekspresivnoga leksika navodi podjela ekspresivnosti na *inherentnu* i *kontekstnu*.³ U ovom će se pregledu staviti naglasak na inherentnu ekspresivnost koja proizlazi iz same riječi ili jezične jedinice. U tu kategoriju, kao dominantne jezične jedinice, ubrajamo žargonizme.⁴ Naime žargonizmi su, kao i kolokvijalizmi i dijalektizmi sastavni dio leksika razgovornoga stila. Iako jezik žargona predstavlja zatvoreni sustav svojstven određenom krugu govornika koji rabe određene lekseme, žargonizmima možemo smatrati one pojave koje dolaze iz žargonskih jezika, ali se njihova uporaba širi na funkcionalne stilove s blažim odnosom prema standardnoj jezičnoj normi. Dakle, oni prestaju biti dijelom samo žargona nakon što prodru u razgovorni jezik, a onda i u razgovorni stil i dalje u funkcionalne stilove s blažim odnosom prema normi. Primjerice, (...) *kad bacite pogled na fotke i ustvrdite kako biste ovako rado parkirali pred omiljenim narodnjačkim klubom* (...). (Klik, svibanj, 2007.) *Pa neka zavist cijeta kad maličke krenu oblijetati oko vaše nove dike i ponosa i raspitivati se koji je to lokalni štemeri i fudbaleri crkavaju od autohtonog domaćeg jela. Pa ih možete pozvati na đir*. (Klik, svibanj 2007.)

Inherentna se ekspresivnost ogleda i u brojnosti anglizama, ali i konstrukcija koje su iz engleskoga jezika preuzeli gramatička i pravopisna pravila (u engleskom se jeziku sve imenice pišu velikim slovom). Ti su anglizmi slična karaktera kao i žargonizmi, stoga je teško razlučiti pripada li koji leksem sferi žargonizama ili anglizama. U hrvatskome su jeziku sve češći anglizmi ili posve neprilagođene engleske riječi. Vrlo često nova riječ dolazi s novim pojmom za koje do tad nije postojala odgovarajuća riječ. Problem se posebno odnosi na internetsko nazivlje, ali i one koje vezujemo uz modu. Među primjerima smo bilježili anglizme koji su se prilagodili hrvatskome fonološkom sustavu, npr.: *Pjevačica i studentica prava nije kao njene kolegice svoga dragog pokazivala na otvorenjima, promocijama i inim eventima pa se moglo pretpostaviti da joj je stalo da veza uspije*. (Klik, srpanj, 2009.) Leksem *eventi* u značenju *dogadjanja, manifestacija* proširio se izvan jezičnih granica u kojima ima legitimnost uporabe, tako da taj isti leksem bilježimo i u "ozbiljnijim" tekstovima novinarsko-publicističkoga stila. Također bilježimo npr.: *Amy nema baš nikave veze s botoksiranim selebima u Lanvinu, u značenju bogati i slavni* (Stars, lipanj, 2007.); *Jordan ostavila doma sina i*

³Pod prvom se kategorijom podrazumijeva ekspresivnost uvećanica i umanjenica, pejorativa te hipokoristika, vulgarizama i psovki, žargonizama te frazema, dok se pod drugom, kontekstnom ekspresivnošću govori o ekspresivnosti riječi stranoga podrijetla, najčešće anglizmima. (prema Silić, Rosandić 1979., str. 134-139.)

⁴Žargonizmi pripadaju razgovornomu funkcionalnom stilu, ali za razliku od kolokvijalizama oni ne pripadaju standardnome jeziku pa stoga ne pripadaju ni razgovornome funkcionalnom stilu standardnog jezika (Frančić; Hudeček; Mihaljević 2005 str. 241).

partijala, u značenju *zabavljala se, tulumarila* (Isto); *Pis of kejk*. u značenju *jednostavno, lagano. Sad su in tekući eyelineri* u značenju *moderno*, u trendu; olovke za oči (Cosmopolitan, lipanj, 2007.); *Foto shooting* u značenju 'fotografiranje, snimanje', npr. *Na sljedećem fotošutingu će se vršiti selekcija* (isto).

Uz one fonološki prilagođene hrvatskome fonološkom sustavu, velik je broj i onih koje se bilježe u izvornome obliku npr.: *Celebrity* u značenju 'slavni, bogati', npr. *Svi su selebrity pobrlila na more; Nijedan se selebrety nije ozlijedio tijekom snimanja.* (Stars, kolovoz, 2007.), *Imate izvrstan stayling; styling* u značenju stil odijevanja; npr. *Svi osuđuju njezin livestyle.*; način života; *oversized* u značenju izraz za dugački džemper, npr. *Opet su in oversized džemper; outfit* stil odijevanja, *stage* 'pozornica', npr. *Modni maćak joj je osmislio cijeli outfit za stage;* *casting* u značenju audicija, (Cosmopolitan, lipanj, 2007.); *Sve cure su prošle casting; make up* u značenju šminkanje, npr.: *Make up za vjenčanja i ostale svečane prigode; casual style* u značenju opušten, ležeran stil, npr. *Slavna manekenka i nogometaš bili su odjeveni casual; accessoire* u značenju modni dodaci, nakit, npr. *Modni accessoireu za ovo proljeće* itd. (Klik, svibanj, 2007.). *Ova mrcina predstavlja novi trend za kojim nam se čini da ćemo ga uskoro vidjeti na većini konceptualnih modela u segmentu – a to je SUV coupe.* (Klik, svibanj, 2007.)⁵

U navedenim se konstrukcijama, osim leksema, nailazilo i na ostale značajke razgovornoga stila. U pisanim smo medijima, kojima se tematika vezuje uz modu (Stars, Klik, Cosmopolitan) uočili elemente razgovornoga stila na figurativnoj razini odnosno kroz uporabu stilskih figura. U ovom ćemo pregledu navesti samo neke s obzirom na to da može biti predmetom nekih drugih bavljenja ovom problematikom. Kao dominantne figure tekstova vezanih za modu i životne slavnih bilježi se metafora i oksimoron. Metafora se provlači kroz sve funkcionalne stilove, ali su osobito brojne u onim funkcionalnim stilovima s manjom podložnosti standardnojezičnoj normi. Tako u novinskim tekstovima pronalazimo primjere: *Pa neka zavist cvijeta kad maličke krenu oblijetati oko vaše nove dike i ponosa i raspitivati se koji je to automobil (...)*, u kojemu su metafore: *Zavist cvijeta, oblijetati, dika i ponos.* Oksimorona, npr. *A tek punoljetnoj klinki u minici s priručnom peroksidiranom frendicom (...); Dapače, njoj nedostaje 'gornja četvorka', kosa joj raščupana i rijetko čista, a isprostituiranoj konstrukciji 'spoj nespojivog' dala je novo (napokon sasvim točno) značenje.* (Klik, svibanj, 2007.) U prvom je primjeru oksimoron *punoljetnoj klinki*, dok u drugom primjeru uz oksimoron *spoj nespojivog* bilježimo i metaforu *isprostituiranoj konstrukciji*.

⁵ Osim navedenih sličnosti, o vezi između razgovornoga i novinarsko-publicističkoga stila, možemo govoriti na gramatičkoj razini. Naime u primjeru, osim rabljenja anglicizama, bilježimo i uporabu zamjenica *ova* umjesto *ta*. Npr.: *Ova mrcina predstavlja novi trend za kojim nam se čini da ćemo ga uskoro vidjeti na većini konceptualnih modela u segmentu – a to je SUV coupe.* (Klik, svibanj, 2007.) Također uporaba priloga *ovako* umjesto *tako*, npr., (...) *kad bacite pogled na fotke i ustvrdite kako biste ovako rado parkirali pred omiljenim narodnjačkim klubom (...)*. (Klik, svibanj, 2007.)

ZAKLJUČAK

Suvremeni oblici svakodnevne neobvezatne komunikacije rezultiraju brojnim jezičnim posebnostima koje kao takve ne mogu biti normativno prihvatljive. Na taj način postaju dijelom razgovornoga stila, ali i ostalih funkcionalnih stilova s blažim odnosom prema standardnojezičnoj normi. Time su se u radu stavili u suodnos razgovorni stil i slobodniji žanrovi novinarsko-publicističkoga stila. Naime, riječ je o funkcionalnim stilovima s dopuštenom individualnom slobodom, a time i većom ekspresivnošću i figurativnošću izraza. Stoga su se u radu bilježili primjeri leksema ekspresivnoga karaktera, spomenule su se i neke stilske figure svojstvene razgovornome stilu, a koje su kao takve ušle i u slobodnije žanrove novinarsko-publicističkoga stila. Primjeri su se preuzimali iz časopisa koji se bave modom i životima slavnih (*Stars*, *Klik*, *Fashion hr*, *Cosmopolitan*).

Analizirali su se anglizmi, koji su s jedne strane pravopisno prilagodili hrvatskome fonološkom sustavu, primjerice: *fotosuting* (u značenju snimanje), *eventi* (u značenju događaji, događanja), *selebi* (u značenju bogati i slavni), *pis of kejk* (u značenju jednostavno, lagano). Osim tih anglizama zabilježili su se i oni koji se nisu pravopisno prilagodili, nego se navode u izvornome obliku, primjerice: *stage* (u značenju pozornica), *casting* (u značenju audicija), *accessoireu* (u značenju modni dodaci) itd. Uz anglizme su se naveli i brojni žargonizmi, primjerice: *fotke*, *maličke*, *štemeri*, *fudbaleri* itd. Velik je broj anglizama koji karakterom podsjećaju na žargonizme stoga je teško razlučiti pripada li koji leksem sferi žargonizama ili anglizama.

U pisanim smo medijima, kojima se tematika vezuje uz modu, uočili i ostale elemente razgovornoga stila kroz figurativnost izraza odnosno kroz uporabu stilskih figura. Radi toga su se naveli samo neki primjeri s obzirom na to da mogu biti predmetom nekih drugih bavljenja ovom problematikom.

Radom se ukazalo na neka mjesta suodnosa ovih dvaju funkcionalnih stilova kojima se nastojalo potvrditi da je novinarsko-publicistički stil, stil koji prihvaća sve ono što nije normativno prihvatljivo u standardu kao cjelini. Na taj se način standard kao cjelinu dovelo u opasnost da u nju uđu sve one jezične posebnosti, koje nisu u standardu. Naime danas je primat u distribuiranju jezičnih posebnosti preuzeo upravo novinarsko-publicistički stil.

LITERATURA

- Franičić, A.; Hudaček, L.; Mihaljević, M. (2006), *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Hudaček, L.; Mihaljević, M. (2009), *Jezik medija, publicistički funkcionalni stil*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

- Mihaljević, M., (2002), Funkcionalni stilovi hrvatskoga (standardnog) jezika, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 28., str. 325-343.
- Katnić-Bakaršić, M. (2001), *Stilistika*, Sarajevo: Naučna i univerzitetska knjiga
- Pranjaković, I. (2003), *Jezik i beletristika*, Zagreb: Disput.
- Rosandić, D.; Šilić, S. (1979), *Osnove morfologije i morfostilistike hrvatskoga jezika*, Zagreb: Školska knjiga.
- Sabljak, T. (2001), *Rječnik hrvatskoga žargona*, Zagreb: Lexica.
- Šilić, J. (2006) *Funkcionalna stilovi standardnoga jezika*, Zagreb: Disput.
- Šilić, J. (1997), Novinarski stil hrvatskoga standardnog jezika, *Kolo*, 3. str. 397-415.
- Šilić, J. (1997), Razgovorni stil hrvatskoga standardnoga jezika, *Kolo*, 4, str. 483-495.
- Tošović, B. (2002), *Funkcionalni stilovi*, Graz: Institut für Slavistik der Karl-Franzens-Universität Graz.

IZVORI

Časopisi:

STARS, kolovoz 2007.

KLIK, svibanj 2007.

COSMOPOLITAN, lipanj 2007.

PROFESSIONAL TRAINING OF

ABSTRACT

Changes

KEY WORDS: *stimulate*